

Всесвітнє наукове ноосферно-онтологічне товариство
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
ГО «Фонд розвитку науки та освіти «ІНТЕЛЕКТ»

World Scientific Noosphere-Ontological Society
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Public organization «Foundation of Science and Education «INTELLECT»

ДУХОВНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ І НАВЧАННЯ МОЛОДІ В XXI СТОЛІТТІ

*Міжнародний періодичний збірник наукових праць
за загальною редакцією
проф. В. П. Бабича, проф. Л. С. Рибалко, проф. Штефан Л. А.*

Випуск 3

SPIRITUAL AND INTELLECTUAL UPBRINGING AND TEACHING OF YOUTH IN THE XXI CENTURY

*International Periodical Collection of Scientific Papers
edited by prof. V. P. Babych, prof. L. S. Rybalko, prof. L. A. Stephan*

Issue 3

Харків – 2021
Kharkiv – 2021

Кіріленко О. Г., Рижкова В. В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в процесі підготовки магістрів-філологів: інтелектуальний аспект	238
Прокопенко А. І., Прокопенко І. А. SWOT-аналіз цифровізації вищої педагогічної освіти в Україні	244
Майнаєв Ф. Я. Застосування сервісу RENDERFOREST на уроках історії	250
Опанасенко Я. О. Ключові компетенції викладача-тьютора в умовах змішаного навчання	254
Чібісов О. Д., Простакова Ю. С., Штонда О. Г. Особливості вивчення математичних дисциплін майбутніми вчителями математики в умовах змішаного навчання	257
Нелін Є. П., Проскурня О. І., Цись Я. В. Використання хмарних сервісів GOOGLE на уроках математики	261
Пісоцька М. Е., Олійник Т. О. Алгоритм використання критерію Макнамара для статистичної обробки педагогічних вимірювань	265
Денисенко А. О. Моніторинг виховного потенціалу студентського дозвілля в умовах дистанційного навчання	269
Пономарьова Н. О. Професійна педагогічна діяльність майбутніх учителів як чинник їх професійної самореалізації	274
Галушка К. Р. Комунікативна культура вчителя як складова педагогічної майстерності	280
Кабанська О. С. Проектування розвитку духовно-інтелектуальних умінь у майбутніх учителів у закладі вищої педагогічної освіти	284
Семенова М. О. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до самореалізації в суспільстві споживання	288
Ван Інчжи. Музично-виконавська компетентність вчителя музичного мистецтва	292
Лу Баовень. Особливості етнокультурної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва	297
Ян Ян, Ван Ціхуей. Естетичне виховання майбутніх вчителів засобами музичного мистецтва у КНР	300
Ян Цзяін. До питання емоційної виконавської стабільності фахівців музичного мистецтва	304
Мей Фан. Мультимедійні технології у професійній підготовці фахівців музичного мистецтва	308
Чернушенко Н. М. Мовна особистість учителя початкової школи у світлі вимог модернізації освіти XXI століття	312
Бунчук О. В., Коротаткова А. К. Розвиток творчого потенціалу майбутнього викладача хореографічних дисциплін	317
Разуменко Т. Неформальна та інформальна освіта хореографів в Україні	320
Доценко Д. Г. Духовно-інтелектуальна компонента управлінської компетентності викладача закладу вищої освіти	325

SWOT-АНАЛІЗ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Прокопенко А. І.

доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту інформатизації освіти, професор кафедри інформаційних технологій, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, м. Харків, Україна

Прокопенко І. А.

доктор педагогічних наук, доцент, керівник науково-методичного тренінгового центру соціального та професійного розвитку людини, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, м. Харків, Україна

У статті розглянуто сучасний стан вищої педагогічної освіти України через інструмент експрес SWOT-аналізу. Внутрішнє та зовнішнє «середовище» проаналізовано через технологію 5М: money (гроші), men (персонал), machines (обладнання), materials (сировина), markets (ринок). Запропоновано ряд удосконалень для укріплення позицій системи вищої педагогічної освіти нашої держави в умовах цифровізації.

Ключові слова: ЗВО, освіта, цифровізація, SWOT-аналіз.

The article considers the current state of higher pedagogical education in Ukraine through the tool of express SWOT-analysis. The internal and external environments are analyzed through 5M technology: money, men, machines, materials, markets. A number of improvements have been proposed to strengthen the position of the system of higher pedagogical education in our country in the context of digitalization.

Key words: digitalization, education, institution of higher education, SWOT-analysis.

Термін SWOT-аналіз походить зі стратегічного бізнес-планування. Тому спершу звернемось до основних важливих у розрізі даної статті визначень, що дає «Глумачний словник економіста».

Аналіз — взаємопов'язані і взаємозумовлені методи вивчення і наукового дослідження певних явищ, процесів, дій, результатів. У економіці застосовується з метою виявлення закономірностей і тенденцій розвитку економічних процесів, що позитивно чи негативно впливають на показники ефективності [1, с. 68].

План — а) модель майбутнього стану економічної системи в цілому, господарства країни, галузей, регіонів, окремих підприємств, фірм, компаній; б) порядок, послідовність виконання певних робіт, викладання будь-якого матеріалу [1, с. 211].

Планування — одна із складових управління, що полягає в розробці планів та їх реалізації. Планами визначаються основні показники розвитку економічної системи, способи їх досягнення [1, с. 211].

Стратегія — основні форми та методи перспективних дій, пов'язаних з вирішенням основних проблем, реалізацією стратегічних програм, досягненням значних, перспективних стратегічних цілей [1, с. 237].

Спираючись на вищенаведені означення і трактуючи їх через призму сфери педагогіки введемо мету даної статті: застосовуючи метод SWOT-аналізу дослідити тенденції (як позитивні, так і негативні) та виявити закономірності перспективного розвитку вищої педагогічної освіти України в умовах цифровізації.

Спершу SWOT-аналіз використовувався в менеджменті комерційних організацій як один із методів планування (нагадаємо чотири базові функції менеджменту: планування, організація, мотивація, контроль); тепер — це загальнозживаний інструмент, за технологією якого можна аналізувати і робити перспективні передбачення абсолютно різних сфер людського буття: від аналізу особистості до аналізу галузі економіки.

SWOT-аналіз — аналітичний інструмент, що дозволяє системно та через «helicopter view» (комплексний огляд зверху, «побачити цілісну картину») оцінити сильні й слабкі внутрішні сторони компанії (галузі, особистості тощо) та надає змогу прослідкувати можливості та загрози зовнішнього середовища, що можуть чинити вплив. Як правило, представлений у вигляді матриці 2X2 і являє собою аббревіатуру, що розшифровується як:

S — Strengths — сильні сторони — якісні та кількісні наявні переваги;

W — Weaknesses — слабкі сторони — на що звернути увагу, щоб підсилити;

O — Opportunities — можливості — чим варто скористатись під час просування на ринку товарів (послуг);

T — Threats — загрози — розуміти та передбачити перепони зовнішнього середовища (особливості економічної ситуації, зміни в нормативно-правовій базі, пандемія тощо) .

При чому S (сильні сторони) та W (слабкі сторони) належать до внутрішніх факторів організації (галузі, особистості), а O (можливості) та T (загрози) — до зовнішнього середовища.

Перейдемо безпосередньо до SWOT-аналізу цифровізації вищої педагогічної освіти України. Для цього спершу проаналізуємо внутрішнє та зовнішнє «середовище» через технологію 5M:

money — фінансові ресурси. Освітня галузь, особливо педагогічна, завжди відчувала і відчуває колосальну недостачу фінансових ресурсів. Тому віднесемо цю категорію до W факторів;

men — персонал. Людські ресурси системи вищої педагогічної освіти України завжди були найвищого гатунку, однак зважаючи на тенденції глобалізації світу і входження освітньої системи України у світову освітню систему, перед нашими кадрами гостро стоїть питання якнайшвидшого опанування англійської мови на достатньо високому рівні. Наразі ми визначимо цей ресурс як S та W;

machines — обладнання, організація виробничих процесів. Для якісної цифровізації системи освіти необхідні вливання великих коштів на придбання техніки, комп'ютерного обладнання, програмного забезпечення, розширення мережевих систем. Не секрет, що в умовах пандемії переважна більшість викладачів вищої школи в Україні для проведення дистанційних занять застосовує власну техніку. Окрім того для якісної підтримки освітньої та наукової діяльності в ЗВО (розробка і підтримка LMS систем, організація структури та наповнення сайту, підтримка мережевих систем, обслуговування та ремонт оргтехніки, технічна підтримка проведення конференцій, вебінарів, онлайн та офлайн заходів тощо) нині вкрай необхідна велика кількість професійного інженерно-технічного персоналу, але держпідприємства, які повинні орієнтуватись при нарахуванні заробітної плати на єдину тарифну сітку просто не мають можливостей запропонувати достойну оплату і залучити у якості співробітників велику кількість високопрофесійних кадрів, яким ІТ компанії платять у рази більше. Тому цю категорію розмежуємо також до W квадранта;

materials — для виробничих підприємств тут аналізують сировину, що використовується та її постачальників. Ми ж, у освітній галузі, під

матеріалами будемо розуміти знання, інформацію, дані, а також навички та вміння перетворити «освітню сировину» в інфопродукт. В даний час поки що ми можемо віднести даний фактор до категорії S, але зовсім скоро ситуація може на стільки змінитись в освітній сфері, що затребуваними будуть здебільшого навчальні курси, створені за всіма правилами ЕНК (електронні навчальні курси). Тому професорсько-викладацькому складу ЗВО необхідно опанувати алгоритми створення ЕНК, вчитись використовувати різні інтернет застосунки, що допомагають покращити якість презентацій та інтерактивність занять;

markets — ця категорія віддзеркалює ринки, де ми можемо пропонувати послуги нашій цільовій аудиторії, а також маркетингові інструменти просування продуктів (послуг) на цих ринках. Щодо високорозвинених країн, то цей ринок можна не розглядати як потенційних клієнтів через очевидні обставини, а от країни Азії, Південної Америки, Африки — це вектор пошуку цільової аудиторії. Однак! Дійсно, громадяни означених країн зацікавлені у навчанні в українських ЗВО, але досить мало з них воліють отримувати саме педагогічну освіту. Окрім того через новітні тенденції в системі вищої освіти університети постали перед необхідністю впроваджувати справжні професійні маркетингові інструменти просування своїх послуг на ринку, що характерні для вільної ринкової економіки та використовуються здебільшого в комерційній діяльності. І, з однієї сторони, такі інструменти просто необхідні, з іншої — більшість державних ЗВО, особливо педагогічних, не мають можливостей фінансування маркетингових заходів. Іншими словами задля ефективного просування освітніх послуг педагогічним ЗВО, необхідно мати цілий штат співробітників, що володіють інфобізнесовими компетенціями, такими як: копірайтинг, сторітелінг, ораторська майстерність, спікерство, вміння цікаво (методично і технічно) оформлювати презентації, розумітись на фотосправі та відеомейкерстві тощо. На жаль, даний фактор (markets) ми віднесемо також до категорії W.

Сильні сторони (внутрішні):

- сильний професорсько-викладацький склад, що здебільшого має вчені звання та (або) наукові ступені;
- насичені, якісні, фундаментальні ОП та ОНП;
- наявність суттєвої матеріальної бази педагогічних університетів (споруди, музеї, їдальні тощо);

– гарне «ім'я», бренд університетської української освіти, зокрема педагогічної.

Слабкі сторони (внутрішні):

– навички та вміння перетворити «освітню сировину» в інфо-продукт, скласти логічний, алгоритмічний ЕНК в LMS;

– колосальна нестача фінансових ресурсів;

– недостатній відсоток володіння англійською мовою на високому рівні викладацьким персоналом;

– низька заробітна платня інженерно-технічного персоналу в державних установах не дає змоги залучити достатньої кількості техніків високого рівня, що потрібні для підтримки та просування освітніх послуг в діджиталізованому суспільстві.

Можливості (зовнішні):

– в нашому інформаційному суспільстві освітня діяльність актуальна, вкрай необхідна сьогодні; освітня діяльність гарно сприймається у соціумі, належить до благородних професій;

– конкурентоспроможна ціна послуг;

– Україна нині славиться ІТ сферою та своїми ІТ спеціалістами, залучивши яких до системи ДО (дистанційної освіти) можна впевнено вийти на світовий ринок (країни Азії, Африки, Південної Америки);

– світова тенденція — освіта протягом життя;

– є унікальна можливість нудні застарілі формати системи освіти трансформувати в захоплюючі та цікаві для різних поколінь;

Загрози (зовнішні):

– висока конкуренція на ринку з більш фінансово процвітаючими країнами;

– можливість для українських абітурієнтів навчатись за кордоном;

– без суттєвих фінансових інвестицій (вкладів) на якісне технічне обладнання, програмне забезпечення та штат технічних спеціалістів буде дуже складно утримати і українського абітурієнта, не кажучи вже про іноземного;

– токсичні «вкиди» в інформаційне поле висловів, що педагогіка, можливо й не наука; «погрози», що можуть взагалі скороти педагогічні ЗВО або ж вкрай урізати їх ОП, а у школі предмети викладатимуть фахівці без вищої педагогічної освіти, головне щоб розумілись на власному предметі;

– неідеальна для українських ЗВО нормативно-правова база по залученню, навчанню та видачі документів для іноземних громадян, що воліють навчатись виключно у дистанційному форматі.

Спираючись на проведений вище SWOT-аналіз ситуації вищої педагогічної освіти України в умовах цифровізації, можна запропонувати наступні удосконалення: розпочати підготовку методистів, що спеціалізуються на розробці електронних навчальних курсів (наприклад, в ХНПУ імені Г. С. Сковороди на кафедрі інформаційних технологій, що входить до складу навчально-наукового інституту інформатизації освіти, проходить стажування викладачів з означеного питання); знаходити можливості фінансування технічної бази, технічних спеціалістів та підвищення цифрових компетенцій професорсько-викладацького складу педагогічних ЗВО. Як зазначає Шевченко Л. С.: «для реалізації таких завдань у закордонних університетах відкриваються департаменти цифрових технологій і вводиться посада директора з цифрових технологій (Chief Digital Officer — CDO)» [3, с. 97].

ГО «Український інститут майбутнього» у своєму аналітичному дослідженні «Україна 2030» (квітень 2019р.) приділила увагу і освіті в Україні (параграф 6.9), ролі університетів (параграф 6.9.2) та цифровізації системи освіти України (параграф 6.9.4) [2].

Список використаних джерел:

1. Гончаров С. М., Кушнір Н. Б. Тлумачний словник економіста. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 262 с.
2. Освіта. Стратегія України 2030. URL : <https://www.slideshare.net/UIFuture/2030-148758034> [дата звернення: 04.10.2021].
3. Шевченко Л. С. Цифровізація вищої освіти у стратегії розвитку Харківського регіону. С. 94-98. URL : https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2020/23.01.2020/Tezy_23_01_2020-19.pdf [дата звернення: 05.10.2021].